

**UNELE ASPECTE PRIVIND RESPECTAREA CITĂRII LEGALE
ÎN CAZUL ÎNCHEIERILOR DE ÎNLĂTURARE
A NEAJUNSURILOR ÎN CONTENCIOS ADMINISTRATIV⁴⁸**

**SOME ASPECTS REGARDING COMPLIANCE WITH LEGAL SUBMISSIONS
IN THE CASE OF REMOVAL CONCLUSIONS OF SHORTCOMINGS
IN ADMINISTRATIVE LITIGATION**

Natalia CHIPER, doctor în drept, conferențiar universitar,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: natalychiper@gmail.com
ORCID: [0009-0002-0188-3637](https://orcid.org/0009-0002-0188-3637)

Summary

Along with the development of information technologies, the needs of society also change, and the integration of information technologies in the field of justice not only meets the modern needs of society, but also contributes to increasing the efficiency, accessibility and transparency of the legal system. Rapid and well-planned adaptation to these changes is essential to ensure a fair and efficient justice system in the digital age, provided that the normative base is also adapted in parallel.

Thus, a more fragile aspect, arising from the period of the digital era that we are witnessing, is the compliance with the legal summons in administrative litigation taking into account the legal provisions, in particular we are referring to CA RM, which, at the moment, requires clarity, changes, additions or the development of a complex legal mechanism where emphasis was placed not only on the role of the court, but also on other actors who directly participate in the process of legal summons, such as Moldovan Post and public authorities.

Keywords: Republic of Moldova, information technologies, the field of justice, legal subpoena.

Introducere

În contextul dezvoltării tehnologii informaționale și utilizării acestora în domeniul justiției, sunt importante mai multe aspecte legate de reglementarea și aplicarea corectă a calculării termenelor procesuale. În particular, în contenciosul administrativ, gestionarea termenelor procesuale, cum ar fi citarea și depunerea recursurilor, este foarte importantă pentru asigurarea dreptului la apărare și a unei justiții eficiente.

Analiza Problematicii

1. Utilizarea tehnologiilor pentru calcularea termenelor

Site-ul oficial al instanțelor de judecată din Republica Moldova, www.instante.justice.md, este, fără îndoială, un instrument esențial pentru modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar. Utilizarea acestuia aduce multiple beneficii atât pentru practicile judiciare, cât și pentru știința juridică. Iată câteva aspecte importante referitoare la impactul pozitiv al acestui site:

Beneficii și Impact.

1. Accesibilitate și transparență

- **Publicarea Hotărârilor, Înceierilor etc.:** Publicarea deciziilor instanțelor pe site asigură transparența actului de justiție, permițând publicului și profesioniștilor din domeniu să acceseze și să analizeze hotărârile și înceierile. Acest lucru contribuie la creșterea încrederii în sistemul judiciar.

- **Acces la Informații:** Părțile implicate în procese pot verifica statutul și evoluția cazurilor lor, ceea ce ajută la monitorizarea mai eficientă a progresului și la planificarea adecvată a acțiunilor legale.

2. Eficientizarea Proceselor Judiciare

- **Reducerea Biurocrației:** Publicarea online a documentelor judiciare reduce necesitatea de a vizita fizic instanțele pentru a obține informații, economisind timp și resurse atât pentru instanțe, cât și pentru părțile implicate.

⁴⁸ Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice**, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

3. Promovarea Cercetării și Studiului Juridic

- **Acces la Jurisprudență:** Publicarea hotărârilor și încheierilor permite cercetătorilor să acceseze o bază de date extinsă de jurisprudență, facilitând studiul și analiza tendințelor judiciare și a interpretărilor legale.
- **Îmbunătățirea Practicii Legale:** Avocații, consultanții juridici etc., pot folosi informațiile disponibile pe site pentru a îmbunătăți strategiile și abordările în cazurile lor, bazându-se pe exemple concrete de decizii și raționamente judiciare.

4. Adaptare la Progresul Tehnologic

- **Modernizare:** Integrarea tehnologiei în sistemul judiciar reflectă un angajament față de modernizare și adaptare la standardele internaționale, îmbunătățind eficiența și accesibilitatea sistemului de justiție.
- **Inovație:** Utilizarea site-ului pentru publicarea documentelor judiciare reprezintă un pas important în direcția unei justiții mai inovatoare și mai accesibile, care poate influența pozitiv reformele și dezvoltarea ulterioară a sistemului judiciar.

Cu toate acestea, este esențial ca sistemul să fie implementat și utilizat corect pentru a evita problemele legate de calcularea termenelor procesuale. Calcularea termenelor pe baza datei publicării încheierii pe site poate genera probleme, în special dacă părțile implicate nu sunt corespunzător citate/notificate sau nu au acces imediat la informațiile publicate.

5. Probleme legate de notificare

Una dintre problemele întâmpinate este că părțile în proces este că nu primesc întotdeauna notificările sau încheierile în timp sau chiar nici nu le recepționează (din diferite motive). În prezentul articol, ne propunem să ne referim, în special, la citarea în cazul la Încheierilor înlăturare a neajunsurilor. De exemplu, dacă partea nu a recepționat o încheiere privind înlăturarea neajunsurilor și, respectiv, nu a înlăturat neajunsurile, instanța declară inadmisibilă acțiunea în contencios administrativ, pe motiv că cererea de chemare în judecată nu corespunde cerințelor legale, iar partea pe proces nu a înlăturat neajunsurile în termenul stabilit.

După cum am menționat mai sus, odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, care activ sunt aplicate și în domeniul justiției, apar situații care necesită o reglementare juridică, necesită completări, modificări a actelor normative.

În special dorim să facem o analiză a situației întâlnite, în ultima perioadă de timp, în instanțele de judecată a RM, în ceea ce ține de calcularea termenelor procesuale (citarea, depunerea recursului etc.) în contencios administrativ prin intermediul site-ului oficial al instanțelor de judecată www.instante.justice.md [27].

Ca exemplu poate servi situația, când partea pe proces nu a recepționat o Încheiere de înlăturare a neajunsurilor și instanțele de judecată declară inadmisibilă acțiunea în contencios administrativ – deoarece cererea de chemare în judecată nu corespunde cerințelor prevăzute la art. 211 alin. (1) și (2) și art. 212 alin. (1) CA RM [25] și reclamantul nu a înlăturat neajunsurile în termenul stabilit de instanța de judecată.

Da, instanța de judecată absolut corect, în baza prevederilor legale și anume art. 213 CA RM [28], stabilește termen de înlăturare a neajunsurilor. Deci, stabilirea neajunsurilor în cadrul procesului de judecată în contencios administrativ ține de competența instanței de judecată și stabilite un spectrul larg și diferit în baza art. 211 CA RM alin. (1) și (2) și ale art. 212 CA RM alin. (1)),

Fiecare încheiere din categoria indicată mai sus, stabilește părții (reclamantului) pe proces un termen de X zile, care se calculează începând cu data recepționării încheierii de înlăturare a neajunsurilor, pentru înlăturarea neajunsurilor stabilite, de exemplu: să achite taxa de timbru pentru depunerea cererii de chemare în judecată și să prezinte în termen instanței de judecată dovada de plată a taxei de timbru în mărime de 200 lei în bugetul instanței judecătorești - prin prezentarea dovezii de plată în Secția evidență și documentare procesuală a Judecătoriei Y, sediul A, situat în ...(adresa instanței de judecată) **sau** solicită copia actului administrativ contestat și copia deciziei cu privire la cererea prealabilă, dacă legea prevede o astfel de procedură **sau** copia actului de identitate al reclamantului persoană fizică sau extrasul din Registrul de stat al persoanelor juridice, dacă reclamantul este persoană juridică **sau** documentul care confirmă împuternicirile reprezentantului legal sau împuternicit; **sau** copii de pe cererea de chemare în judecată și de pe toate înscrisurile anexate, într-un număr egal cu numărul de participanți la proces **sau** anexa și alte înscrisuri la cererea de chemare în judecată și toate necesită autentificarea corespunzătoare etc.

Încheierea, drept urmare, se notifică de partea în proces și se explică că, dacă sunt îndeplinite în termen toate cerințele enumerate în încheierea judecătorească, cererea de chemare în judecată se consideră depusă la data prezentării inițiale în judecată, iar în caz contrar, acțiunea se declară inadmisibilă în temeiul art. 207 alin. (2) lit. h) din Codul administrativ. Cu mențiunea că Încheierea nu este pasibilă de a fi atacată separat cu recurs.

În caz de nerecepționare din diferite motive și, respectiv ne înlăturarea neajunsurilor indicate de către instanța de judecată, se emite o Încheiere prin care se explică că, declararea acțiunii ca inadmisibilă în baza temeiurilor specificate la art. 207 alin. (2) lit. f) – h) nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant cu aceeași acțiune.

Totodată, se indică în baza art. 242 CA RM că Încheierea poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel Chișinău, iar recursul împotriva încheierii judecătorești se depune motivat, în termen de 15 zile de la notificarea încheierii judecătorești, la Judecătoria primei instanțe, la sediul judecătoriei unde-și are sediul autoritatea publică conform prevederilor art. 196 CA RM *Competența teritorială pentru acțiunea în contencios administrativ*

(1) *Acțiunea în contencios administrativ se depune la instanța de judecată în a cărei rază teritorială își are sediul autoritatea publică care a desfășurat activitatea administrativă contestată, dacă legea nu prevede altfel.*

(2) *Dacă la o procedură de contencios administrativ participă mai multe autorități publice, acțiunea în contencios administrativ se depune la instanța de judecată în a cărei rază teritorială își are sediul autoritatea publică pîrîată.*

În contextul dat, vom atenționa supra temeiurilor de inadmisibilitate în contencios administrativ și anume alin. (3) și (4) a art. 207 CA RM.

Respectiv, ”(3) Declararea acțiunii ca inadmisibilă în baza temeiurilor specificate la alin. (2) lit. a)–e) **excluce posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant cu aceeași acțiune.** (4) Declararea acțiunii ca inadmisibilă în baza temeiurilor specificate la alin. (2) lit. f) – h) **nu excluce posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant cu aceeași acțiune**”, deci, legiuitorul, în dependență de temeiul juridic invocat în baza art. 207 CA RM, în unele cazuri cum ar fi în alin. (3) excluce posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant cu aceeași acțiune, iar în alin. (4) nu excluce această posibilitate.

Observăm un echilibru legislativ, să-l numim așa, care-l propune legiuitorul, doar că acțiunile în contencios administrativ, pe lângă faptul că sunt strict determinate de termenele procesuale în decădere mai sunt condiționate de realitățile în care trăim și cel mai dese ori, ținând cont de faptul că judecătorul în contencios administrativ nu este limitat în timp pentru a verifica din oficiu dacă sunt întrunite condițiile pentru inadmisibilitate a unei acțiuni în contenciosul administrativ, cât și ținând cont de volumul de lucru mare a judecătorului, admisibilitatea se examinează într-o perioadă mai îndelungată, fapt ce duce la ieșirea din termenul în baza (în dependență de felurile de acțiune (art. 206 CA RM), acțiunea în contestare, în obligare -30 de zile (art. 209 CA RM)) căruia legea permite adresarea repetată.

Articolul 20 Constituția RM [1] Accesul liber la justiție „(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Ținând cont de art. 36 CA RM Supremația dreptului:

(1) *Instanța de judecată competentă să soluționeze acțiunile în contencios administrativ este obligată să respecte principiul supremației dreptului, în conformitate cu care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui sunt considerate valori supreme și sunt garantate de stat.*

(2) *Instanțele de judecată competente aplică principiul supremației dreptului cu luarea în considerare a jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului.*

Reieșind din practica Curții Europene pentru Drepturile Omului, noțiunea „drepturi și obligații cu caracter civil” nu poate fi interpretată doar printr-o referință la dreptul intern al statului pîrît; este vorba de o noțiune „autonomă”, care reiese din Convenție. Art. 6 § 1 se aplică indiferent de calitatea părților, de natura legislației ce reglementează modul de stabilire a „contestăției” (lege civilă, comercială, administrativă etc.) și de autoritatea competentă să o soluționeze (instanță de drept comun, organ administrativ etc.) [Georgiadis împotriva Greciei [2]., pct. 34; Bochan împotriva Ucrainei (nr. 2) (MC), pct. 43; Naît-Liman împotriva Elveției (MC), pct. 106][3].

În baza art. 195 CA RM ”Aplicarea suplimentară a prevederilor ”Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art. 169–171.”, în contextul dat, devine valoroasă poziția Dnei dr., conf. univ Belei Elena [4]. în articolul științific ”Exigențe față de hotărârea judecătorească”, menționează că pentru înfăptuirea eficientă și calitativă a justiției, pentru a crea condiții de realizare a principiului contradictorialității părților, este absolut necesar ca instanța să asigure posibilitatea apărării drepturilor sale de către toți participanții la proces. În acest scop, actele de procedură se comunică participanților la proces și persoanelor interesate, contra semnătură, prin intermediul persoanei împuternicite, prin poștă, cu scrisoare recomandată și cu aviz de primire, sau prin alte mijloace care să asigure transmiterea textului cuprins în act și confirmarea primirii lui, precum și prin delegație judiciară (cap V, cartea a II-a CA RM, art.96-114; art.100 alin.(1) CPC [26].). Se consideră că pricina a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată în următoarele cazuri: în dosar lipsesc probele care confirmă primirea citației de către participant; încălcarea regimului legal de citare a persoanei juridice sau a persoanei fizice absente de la domiciliu; înmânarea citației cu încălcarea termenului legal ce a împiedicat participantul

la proces de a se prezenta la ședința de judecată; indicarea incompletă sau greșită a unor date din citație; judecarea pricinii în lipsa pârâtului, a cărui citare prin publicitate s-a făcut cu rea voință.

Problematica enunțată în prezenta cercetare, ne pune în situația a nu fi de acord cu poziția instanței de judecată precum că *”Încheierea s-a notificat reclamantului, nemijlocit a fost expediată la adresa de notificare consimțită de partea reclamantă în temeiul art. 96 Cod administrativ, adresă la care **reclamantul nu a recepționat copia încheierii judecătorești, avizul de recepție fiind restituit cu mențiunea „nereclamat”, încalcând astfel obligațiile sale procedurale de recepționare a corespondenței la adresa de domiciliu indicată expres în cererea de chemare în judecată.***[5].

În cazul dat venim cu poziția CtEDO pe cauza Guțu vs Moldova din 7 iunie 2007 [6], punctul 52. prevede ”Curtea notează că dosarul din instanțele judecătorești naționale, o copie a căruia a fost prezentată de Guvern, nu conține nicio citație pentru ședința judecătorească din 16 ianuarie 2002, în opinia Curții, ea nu constituie o probă suficientă că Tribunalul Chișinău **a trimis reclamantului o citație și că ea a fost primită de acesta....**”.

Reieșind din poziția CtEDO, pe cauza sus numită, pentru ca persoana să fie considerată că a fost citată legal este necesar să fie întrunite 2 condiții de bază:

I. Citația/Notificarea să fie trimisă părții în proces;

II. Citația/Notificarea să fie primită/recepționată

Respectiv, instanța de judecată, expres prevede faptul că citația/notificarea a fost trimisă. Însă nu a fost recepționată, fapt ce contravine prevederilor legale naționale, cât și art. 6 a CEDO.

Totodată, menționăm că citarea legală, notificarea în procedura contenciosului administrativ, conform prevederilor art. 223 CA RM prevede expres că hotărârile și alte acte de dispoziție prin care se stabilesc termene, precum și numirea ședințelor și citațiile se notifică participanților la proces conform art. 96–114 CA RM.

Deci Cartea a III-a a CA RM face trimitere directă la cartea a II-a a CA RM și anume la art. 96-114. În cele din urmă, în cartea a II-a a CA RM, capitolul V, Comunicarea în cadrul procedurii administrative, care după cum am menționat mai sus, prin aplicarea tehnicii legislative normele de trimitere ar fi comunicarea și în cadrul procedurii de contencios administrativ

Respectiv, legiuitorul, în Codul Administrativ RM art.96-114 etc., propune mai multe modalități de notificare. Scopul este de a aplica legea favorabilă cetățeanului și nu invers. Deci, legiuitorul ne propune mai multe alternative pentru a putea notifica și/sau demonstra recepționarea notificării, astfel:

”Articolul 97 CA RM *Notificarea*

(1) *Notificarea este comunicarea, dispusă de autoritatea publică, a unui înscris în forma stabilită de prezentul cod.*

(2) *Notificarea se face în cazurile prevăzute de lege sau prin dispoziția autorității publice.*

(3) *Autoritatea publică poate alege între următoarele forme de notificare:*

a) *notificare prin act de recunoaștere a recepționării;*

b) *notificare prin poștă cu act de notificare;*

c) *notificare prin poștă cu scrisoare recomandată;*

d) *notificare prin poștă electronică sau prin mijloace electronice de comunicație dedicate.*

(4) *La celelalte forme de notificare prevăzute la art. 110–113 se poate recurge numai în condițiile reglementate de prezentul cod.*

Iarăși ne întoarcem la cauza Guțu vs Moldova **”a trimis reclamantului o citație și că ea a fost primită de acesta....**”, deci doar avizul de recepție cu mențiunea ”nereclamat”, nu este destul pentru a putea afirma că a fost respectată procedura citării legale, mai e nevoie să ajungă la destinatar. Drept urmare, legislația actuală ne face trimiteri la mai multe posibilități de a notifica cu scopul de a respecta drepturile persoanei la un proces echitabil, accesul la justiție.

Ținând cont că în procedura de contencios administrativ, ca și în procedura civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Instanța de judecată, în problematica propusă spre discuție, este binevenit să folosească toate mecanismele propuse de lege și, respectiv, să dețină probele precum că au fost folosite toate căile posibile pentru a notifica persoana.

În continuarea ideii enunțate mai sus, venim cu ROLUL ACTIV AL JUDECĂTORULUI prevăzut expres în art. 219 CA RM *Asigurarea protecției efective a drepturilor*

(1) *Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.*

(2) ***Instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă***, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces.

(3) Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.

(4) Instanța de judecată poate avea o discuție juridică cu participanții la proces sau poate da în scris indicații cu privire la situația de drept a cauzei examinate.

Deci, reieșind din faptul că în cererea de chemare în judecată (în preambul) se indică de obicei, numărul de telefon al părții pe proces sau a avocatului și/sau adresa de email (**art. 110¹ Notificarea prin mijloace electronice**), ar fi binevenit, ca instanța de judecată, să folosească aceste pârghii în baza prevederilor art. 219 CA RM pentru a asigura protecția efectivă a drepturilor, respectiv pentru a depune maxim efort și diligență pentru a înlătura greșelile de formă, în felul acesta a respecta dreptul la un proces echitabil.

În contextul notificării prin mijloace electronice, susținem poziția Institutului pentru Politici și Reforme Europene (ipre.md)[7]., care menționează că comunicarea electronică a instanței cu justițiabilii prezintă un șir de riscuri și anume:

1. Lipsa unei adrese electronice sau schimbarea acesteia (nefolosirea poștei electronice, abandonarea contului sau ștergerea acestuia) ce reduce din start posibilitatea corespondenței electronice cu justițiabilul;

2. Pierderea accesului la adresa electronică (spargere, pierderea parolei, blocarea etc.) ce afectează securitatea comunicării cu justițiabilul; Totodată, mesajul electronic ar putea fi recepționat/deschis tardiv din diverse motive (deficiențe în lucrul platformei de poștă electronică, lipsa accesului la poșta electronică etc.);

3. Utilizarea adresei electronice în comun cu alte persoane (conturi comune, împrumutate etc.) ce reduce securitatea corespondenței dintre instanță și beneficiar. Respectiv, confirmarea recepționării și deschiderii mesajului nu reprezintă o garanție suficientă, în situația în care alte persoane tot au acces la adresa electronică (folosirea în comun a adresei electronice);

4. Lipsa accesului la rețeaua internet (accesul propriu-zis, viteza redusă, stabilitatea conexiunii etc.);

5. Lipsa unui dispozitiv pentru accesarea poștei electronice (telefon, tabletă, laptop, calculator, etc.);

6. Competențe digitale reduse sau lipsa acestora (abilitățile de gestionare a poștei electronice, recepționarea mesajelor etc.);

7. Posibilitățile fizice reduse (deficiențe de vedere, tactile)

8. Există riscul accesului neautorizat la poșta justițiabilului (spargerea poștei electronice) etc.

Aceasta nu înseamnă că nu trebuie folosită notificarea electronică, chiar din contra în este binevenită și trebuie folosită, iar în caz că devine imposibilă probarea comunicării să fie folosite toate mecanismele de citare legală conform prevederilor CA RM și CPC RM.

Totodată nu uităm de prevederile "Articolul 114 CA RM "Înlăturarea viciilor de notificare. Dacă o notificare a înscrisului, care îndeplinește condițiile de formă, nu poate fi probată sau dacă înscrisul a ajuns cu încălcarea prevederilor obligatorii de notificare, atunci acesta se consideră notificat din momentul în care într-adevăr a ajuns la persoana care urma să fie notificată".

Reieșind din condițiile problematice propuse, instanțele de judecată în Încheieri de acest gen, menționează că "avizul de recepție fiind restituit cu mențiunea „nereclamat”,, respectiv, după noi, ar fi binevenit ca instanța de judecată să aplice toate mecanisme, modalitățile de citare legală a părții corespunzător prevederile CA RM.

Reieșind din logica juridică care ne propune legiuitorul și anume că Cartea a III-a a CA RM face trimiteri directă la cartea a II-a a CA RM și anume la art. 96-114, după noi este binevenit și chiar necesar de efectuat modificări, completări a actelor normative/actelor administrative normative ce țin de activitatea ÎS "Poștei Moldovei", care să nu se limiteze doar la citarea prin scrisoare recomandată, dar să aplice, în limita competenței sale, acele mecanisme ce sunt prevăzute în art. 94-114 CA RM.

Articolul 103CA RM Notificarea de substituie a altor persoane

Dacă persoana care urmează a fi notificată nu este găsită în locuința sa, în spațiile sale de activitate sau într-o instituție comunitară în care locuiește, înscrisul poate fi notificat:

a) în locuința acesteia – **unui membru matur de familie**, unei persoane care lucrează pentru familie sau unei persoane mature care locuiește permanent acolo;

b) în spațiile de activitate ale acesteia – **unei persoane angajate acolo**;

c) în instituția comunitară în care locuiește – **conducătorului instituției sau unui reprezentant împuternicit în acest sens**.

Articolul 104. Notificarea de substituie prin introducerea în cutia poștală

(1) Dacă notificarea nu poate fi efectuată conform art. 103 lit. a) sau b), înscrisul de notificat poate fi introdus într-o cutie poștală ce aparține locuinței sau spațiilor de activitate ale persoanei care urmează a fi

notificată sau într-un dispozitiv asemănător pe care aceasta l-a instalat pentru recepționarea poștei și care în mod obișnuit este potrivit pentru o păstrare sigură. **Persoana care efectuează notificarea menționează data notificării pe plicul înscrisului de notificat.**

(2) Odată cu depunerea conform alin. (1), înscrisul se consideră notificat.

Articolul 105. Notificarea de substituție prin depunere la oficiul poștal

(1) Dacă notificarea nu poate fi efectuată conform art. 103 lit. c) sau art. 104, înscrisul de notificat **poate fi depus la oficiul poștal în a cărui circumscripție se află locul notificării. Persoana care efectuează notificarea menționează data notificării pe plicul înscrisului de notificat.**

(2) Despre depunere se întocmește o înștiințare scrisă, care se atașează la ușa locuinței persoanei ce urmează a fi notificată, la ușa spațiilor ei de activitate sau la ușa instituției comunitare în care locuiește. Înștiințarea trebuie să conțină data atașării, denumirea și adresa oficiului poștal la care se depune înscrisul de notificat, precum și date despre durata termenului de păstrare și începutul curgerii acestuia.

(3) Înscrisul se consideră notificat odată cu atașarea înștiințării scrise.

(4) **Oficiul poștal** ține înscrisul depus la îndemână pentru a fi ridicat pe parcursul a 3 luni. Termenul începe să curgă din ziua în care a fost atașată înștiințarea. După expirarea termenului, înscrisurile care nu au fost ridicate se expediază înapoi autorității publice care a dispus notificarea.

Articolul 109. Notificarea prin poștă cu scrisoare recomandată

(1) Un înscris poate fi notificat prin poștă cu scrisoare recomandată cu aviz de recepție.

(2) Pentru probarea notificării este suficient avizul de recepție. etc”

Deci rolul ÎS „Poșta Moldovei” este unul indiscutabil și major în implementarea acestor prevederi, în special în ceea ce privește felurile de notificări ce ne propune CA RM.

Totodată se în Încheierile instanței de judecată de înlăturare a neajunsurilor se regăsește și poziția că *este întemeiată poziția că... încheierea judecătorească a fost publicată pe portalul instanței judecătorești <https://jc.instante.justice.md/> în data de ..., iar în termenul suplimentar acordat, reclamantul nu a înlăturat neajunsurile stabilite. Astfel, judecătorul statuează că, partea fiind conștientă de obligațiile sale procedurale, în contextul publicării actului judecătorești, deși a putut și a trebuit să cunoască neajunsurile și termenul stabilit, **nu a înlăturat neajunsurile stabilite la depunerea cererii de chemare în judecată în termenul acordat**”.*

Considerăm poziția sus menționată instanței de judecată - prematură precum că încheierea judecătorească a fost publicată pe portalul instanței judecătorești <https://jc.instante.justice.md/>, ținând cont că dreptul de acces la instanță trebuie să fie „concret și efectiv” [Bellet împotriva Franței, pct. 38 [8]; Zubac împotriva Croației (MC), pct. 76-79][28]. Efectivitatea dreptului de acces impune ca un individ „să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act ce constituie o ingerință în drepturile sale” [ibidem, pct. 36; Nunes Dias împotriva Portugaliei [9] (dec.) în privința normelor privind citarea de a compărea în instanță.

Atenționă, supra faptului că în prezent, nu există nici un act normativ la nivel național care prevede calcularea termenelor (pentru a contesta Încheieri, Hotărâri etc.) din data publicării pe portalul <https://jc.instante.justice.md/>, totodată astfel de obligații procedurale (art. 56 CPC Drepturile și obligațiile participanților la proces) de a consulta site-ul oficial al instanțelor de judecată (despre care cunosc nu toți cetățenii) nu se regăsesc în nici un act normativ, act administrativ normativ sau act administrativ individual.

Cauza ZILIBERBERG vs Moldova din 01.02.2005 [10], în p. 41. Curtea în continuare notează că în hotărârea *Kremzow c. Austriei* din 21 septembrie 1993, *Seria A nr. 268-B* [29] și în hotărârea *Kamasinski c. Austriei* din 19 decembrie 1989, *Seria A nr. 16811* [11], ... În cauzele *Kremzow* și *Kamasinski*, persoanele acuzate au fost reprezentate de către avocații acestora și, în principiu, acestea au avut posibilitatea de a-și asigura apărarea. **În prezentul caz, reclamantul pur și simplu nu a avut posibilitatea de a face acest lucru deoarece nu a fost anunțat înaintea datei audierii.** 42. Prin urmare, reclamantul nu a avut parte de un proces echitabil în sensul articolului 6 § 1 al Convenției.

Legislația referitoare la formalitățile și termenele care trebuie respectate pentru a formula un recurs vizează asigurarea bunei administrări a justiției și respectarea, în special, a principiului securității juridice (Cañete de Goñi împotriva Spaniei, pct. 36) [12]. Astfel, reglementarea în cauză sau aplicarea acesteia nu trebuie să împiedice justițiabilul să se prevaleze de o cale de atac disponibilă [Miragall Escolano și alții împotriva Spaniei [13], pct. 36; Zvolský și Zvolská împotriva Republicii Cehe [14], pct. 51). În special, trebuie, în fiecare caz, să se procedeze la o evaluare în lumina particularităților procedurii despre care se face vorbire. **Instanțele trebuie, în aplicarea normelor de procedură, să evite un formalism excesiv care ar aduce atingere caracterului echitabil al procedurilor și o flexibilitate excesivă care ar conduce la eliminarea condițiilor procedurale stabilite de lege (*Hasan Tunç și alții împotriva Turciei* [15], pct. 32-33).**

Dreptul de acces la o instanță este afectat în însăși esența sa atunci când reglementarea acestuia încetează să mai servească **scopurilor de securitate juridice și bună administrare a justiției** și constituie un obstacol care împiedică justițiabilul să solicite soluționarea pe fond a litigiului de către instanța competentă

[Zubac împotriva Croației (MC)][28], pct. 98]. În cazul unei indicări inexacte sau incorecte a termenelor care trebuie respectate de autorități, instanțele naționale trebuie să țină cont suficient de circumstanțele specifice ale cauzei și să nu aplice normele și **jurisprudența relevantă într-un mod prea rigid** [a se compara Clavien împotriva Elveției [17] (dec.) și Gajtani împotriva Elveției] [18]

În cauza Russu vs. Republica Moldova (definitivă la 13.02.2009)[19] CtEDO a luat notă de declarația Guvernului, potrivit căreia reclamantul a fost citat pentru ședința judecătorească din 18 noiembrie 2004, însă el a decis să nu se prezinte. Totuși, unica dovadă a citării, prezentată de către Guvern, a fost registrul corespondenței expediate de Curtea de Apel. La dosar nu există dovezi care ar confirma faptul că citația a ajuns la reclamant. CtEDO a obligat Republica Moldova să achite reclamantului suma totală de 1000 EURO, achitată integral de Guvern

Dreptul la acțiune sau la o cale de atac trebuie să se exercite din momentul în care părțile interesate pot cunoaște efectiv deciziile judiciare care le impun o obligație sau care ar putea aduce atingere drepturilor sau intereselor lor legitime. În caz contrar, curțile și tribunalele ar putea, prin întârzierea notificării deciziilor lor, să scurteze substanțial termenele căilor de atac sau chiar să facă imposibilă introducerea unei căi de atac. Notificarea, ca act de comunicare între organul jurisdicțional și părți, servește la aducerea la cunoștință a deciziei instanței, precum și a temeiurilor care o motivează, pentru a permite părților, dacă este cazul, să formuleze o cale de atac (Miragall Escolano și alții împotriva Spaniei, pct. 37[20]) sau unei părți terțe interesate să intervină (Cañete de Goñi împotriva Spaniei [21], pct. 40, referitoare la o persoană fizică care nu fusese citată să compare în calitate de parte terță interesată într-o procedură al cărei rezultat i-a cauzat un prejudiciu).

În cauza Godorozea vs. Republica Moldova (definitivă la 06.01.2010) [24] Guvernul a susținut că reclamanta a fost corespunzător citată în ședință, după cum rezultă din înregistrarea despre trimiterea citației în adresa acesteia. CtEDO a concluzionat că [...] “neavând nicio notificare prealabilă despre ședință, reclamanta nu a reușit să-și pregătească apărarea nici nu a fost reprezentată de un avocat.” CtEDO este de acord cu reclamanta [...] având în vedere faptul că Curtea Supremă de Justiție a inversat hotărârea pronunțată de instanța inferioară, care a fost favorabilă reclamantei, audierea personală a reclamantei constituind o necesitate. CtEDO a obligat Republica Moldova să achite reclamantei 3550 EURO, dintre care Guvernul a achitat 1530 EURO.

În cauza Rassohin vs. Republica Moldova (definitivă la 18.01.2012) [22] CtEDO nu a găsit în dosar nicio confirmare că citația care a fost trimisă de Curtea Supremă de Justiție la adresa reclamantei a fost în realitate expediată. Astfel, CtEDO a ajuns la concluzia că reclamanta nu a avut posibilitatea să-și susțină deplin cauza în fața Curții Supreme de Justiție. În circumstanțele particulare ale acestei cauze, în care prezența reclamantei era necesară, lipsa citării corespunzătoare a privat-o de dreptul de acces la justiție. CtEDO a obligat Republica Moldova să achite reclamantei suma de 3200 EURO, achitată integral de Guvern.

În cauza Deli vs. Republica Moldova (definitivă la 22.01.2020) [23], în timp ce Guvernul a susținut că reclamantul a fost citat la ședință, așa cum s-a dovedit în registrul instanței naționale, în dosar nu exista nicio dovadă că reclamantul a primit efectiv citația, conform cerințelor jurisprudenței interne. Prin urmare, CtEDO a considerat că a existat o încălcare a articolului 6 § 1 și a obligat Republica Moldova să achite reclamantului suma totală de 1517 EURO.

În perioada 2009-2020 CtEDO, în baza constatării încălcărilor art.6 al Convenției, în special a modului de citare, a obligat Republica Moldova să achite reclamantilor 8 347 EURO din care au fost achitați 5 730 EURO[8].

În cauza Zavodnik împotriva Sloveniei [24], se făcea vorbire despre o notificare în cadrul procedurii insolvenței. Curtea a hotărât că modul în care a fost notificată ședința nu a fost adecvat (ședința fusese anunțată pe panoul de afișaj al instanței și în jurnalul oficial), ceea ce l-a împiedicat pe reclamant să conteste repartizarea activelor (Zavodnik împotriva Sloveniei, pct. 78-81).

Recomandări

1. **Clarificarea reglementărilor:** Actele normative ar trebui să fie modificate pentru a reflecta modul în care sunt calculate termenele procesuale în contextul utilizării site-urilor web ale instanțelor. Ar trebui specificat dacă termenul începe de la data publicării pe site sau dacă trebuie să fie confirmat și prin alte forme de notificare.

2. **Îmbunătățirea sistemului de notificare:** Instanțele ar trebui să implementeze sisteme care asigură că toate părțile sunt notificate în mod eficient și în timp util, nu doar prin publicarea pe site. Ar putea fi utilă utilizarea de notificări prin e-mail sau prin alte metode pentru a garanta că părțile primesc informațiile necesare.

Ar fi binevenit și rațional să se propună modificări care să permită utilizarea unor mecanisme mai eficiente și variate de comunicare, în actele normative și administrative care reglementează activitatea ÎS „Poștei Moldovei”, conform prevederilor din art. 94-114 CA RM, care să asigure o mai bună eficiență și conformitate cu cerințele legale.

Este important ca aceste modificări să fie analizate și discutate în contextul legislației existente și al nevoilor practice ale ÎS „Poștei Moldovei” pentru a asigura implementarea efectivă și conformă a noilor reglementări. De asemenea, consultarea cu experți în drept și cu părțile interesate va fi esențială pentru a asigura că toate aspectele sunt acoperite corespunzător.

3. Formare și educație: Este important ca avocații și părțile implicate să fie bine informate despre noile reglementări și despre modul în care tehnologiile informaționale sunt utilizate în procesul judiciar. Trainingurile și resursele educaționale pot ajuta la evitarea problemelor legate de calcularea termenelor și de respectarea cerințelor procesuale.

4. Monitorizarea și evaluarea: Implementarea unui mecanism de monitorizare și evaluare a utilizării tehnologiilor informaționale în justiție ar putea ajuta la identificarea problemelor și la propunerea de soluții adecvate.

Adoptarea unor măsuri adecvate pentru reglementarea și gestionarea termenelor procesuale într-un context digital este esențială pentru asigurarea unei justiții eficiente și echitabile. Aceste măsuri trebuie să ia în considerare atât aspectele tehnice, cât și cele juridice, pentru a asigura respectarea drepturilor tuturor părților implicate.

Reglementarea și modificarea actelor normative. Reieșind din realitățile dezvoltării sociale, juridice, tehnologice, este necesară o reglementare clară și adaptată la utilizarea tehnologiilor informaționale în justiție. Actele normative ar trebui să prevadă în mod explicit modul în care termenele procesuale sunt calculate și aplicate în contextul publicării informațiilor pe site-ul instanțelor. De asemenea, trebuie să se asigure că părțile au acces efectiv și în timp util la informațiile necesare pentru a respecta termenele stabilite de instanță.

Înțelegem că tehnologiilor informaționale, inteligenței artificiale aparține viitorul, respectiv cele din urmă promit să transforme semnificativ domeniul justiției, aducând atât oportunități, cât și provocări. Într-adevăr, avantajele pot fi mari, dar este important să abordăm și riscurile și să ne adaptăm în mod pragmatic la contextul actual.

În timp ce tehnologia informațională și inteligenței artificiale au potențialul de a aduce schimbări pozitive în justiție, este important să abordăm cu atenție și responsabilitate riscurile și provocările asociate. Adoptarea unei abordări echilibrate, care să integreze avantajele tehnologiei cu măsuri adecvate de protecție și reglementare, va fi cheia pentru avansarea sistemului judiciar într-un mod just și eficient.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Constituția RM. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro (consultat la 10.09.2024);
2. <https://hudoc.echr.coe.int/tpk197/view.asp#%20>(consultat la 10.09.2024);
3. <https://www.refworld.org/sites/default/files/attachments/51f25a674.pdf>(consultat la 10.09.2024);
4. https://www.inj.md/sites/default/files/17/91-95_Exigente%20fata%20de%20hotarirea%20judecatoreasca.pdf(consultat la 10.09.2024);
5. https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/cbea515d-1929-48a8-959b-26f70c2a4ed1(consultat la 10.09.2024);
6. <https://hudoc.echr.coe.int/rum#%7B%22itemid%22:%5B%22001-112840%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
7. https://ipre.md/wp-content/uploads/2021/04/Opinie-IPRE_GEJ_citare_electronica_21_04_2021_final.pdf(consultat la 10.09.2024);
8. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-182297%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
9. <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-44186>(consultat la 10.09.2024);
10. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22display%22:%5B%220%22%5D%2C%22languageisocode%22:%5B%22RUM%22%5D%2C%22appno%22:%5B%2261821/00%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-112694%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
11. <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57614%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
12. <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60684%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
13. <https://legeaz.net/hotarari-cedo/miragall-escolano-si-altii-h9e>(consultat la 10.09.2024);
14. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-65306%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
15. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170591%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
16. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-167114%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
17. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-177720%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
18. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-146361%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);
19. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22RUM%22%5D%2C%22appno%22:%5B%227413/05%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-127982%22%5D%7D>(consultat la 10.09.2024);

20. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-63083%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-63083%22]})(consultat la 10.09.2024);
21. [https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:\[%22001-60684%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:[%22001-60684%22]})(consultat la 10.09.2024);
22. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:\[%22rassohin%22\],%22respondent%22:\[%22MDA%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-124100%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%22rassohin%22],%22respondent%22:[%22MDA%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-124100%22]})(consultat la 10.09.2024);
23. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-196887%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-196887%22]})(consultat la 10.09.2024);
24. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-144474%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-144474%22]})(consultat la 10.09.2024);
25. Codul administrativ RM. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144471&lang=ro#(consultat la 10.09.2024);
26. Codul de procedură Civilă RM. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144826&lang=ro#(consultat la 10.09.2024);
27. www.instante.justice.md
28. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/12/Zubac-impotriva-Croatiei-MC-rez.pdf> (consultat la 10.09.2024);
29. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57829%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57829%22]})(consultat la 10.09.2024).